

29
Чужоземних Зносин

Грудня

2 р.

ВЕЛ ЇМИШАНОВНИЙ ПАНЕ,

Міністерство, базуючись на рекомендації Вашої особи, яку подав до Міністерства п. Богомолець, має намір призначити Вас почесним Консулом УНР в Сирії.

Але, для формального переведення цієї справи, Міністерству потрібні, крім Вашої згоди, ще й детально Ваші особисті дані, себ-то курікулом віте з зазначенням участі Вашої у визвольній боротьбі українського народу.

Крім цього, Міністерство має честь просити Вас, не одмовити прислати де-які інформаційні відомости про стан в Сирії взагалі, а з окрема про те, чи є там громадяне УНР і в якій кількості, в якому стані вони перебувають / чи організовані вони, чи ні/, чи могли би наші емігранти мати там якийсь заробіток і яку, чи тяжку /чорноробочу/, чи так само і інтелектуальну працю.

А також Міністерство просить Вас повідомити чи не зустріне Ваше призначення яких небудь перешкод з боку місцевого Уряду.

Відповідь проситься надсилати по такій адресі :
M-r Jean de Tokary Tokarzewski-Karaszewicz.
Postfach 13.

Tarnów. P o l o g n e .

Прому прийняти заповнення в глибокій пошані.

п.Олексі
БОГОМОЛЕСЬКОМУ,
Поштова Скринька, 15.

Дамаск.

Сирія.

КЕРУЮЧИЙ МІНІСТЕРСТВОМ
ЗАКОРДОННИХ СПРАВ

В.о. Начальника Дипломатичного
Відділу.

СУЧАСНИЙ СТАН СИРІЇ В КОРОТКОМУ ОГЛЯДІ.

25

-----000-----

З 21 листопаду 1919 р. Сирія знаходиться під режимом французького політичного мандату, представником якого є генерал ГУРО, Високий Комісар Республіки.

У місяці серпні минулого 1922 року він виїхав до Франції, і його обов'язки виконує тимчасово його генеральний Секретарь граф Роберт де Ке.

Кілька тижнів тому одержано відомість про те, що ген.ГУРО мусять негайно повернутися до Сирії, але до останнього часу він ще перебуває в Парижі.

За допомогою представників мандатної Держави уся підлягаюча мандатові територія була поділена наступним способом: /див.под.малу

I. ДЕРЖАВА ВЕЛИКО-ЛИВАНСЬКА? Стол. БНАРУТ, 200.000 мешканців. Але одночасно з цим це місто як резиденція Високого Комісара має окремий статут.

На чолі Держави стоїть французький генерал-губернатор, при ньому т.зв. Представнича Рада з 80 депутатів обраних шляхом загального голосування в місяці травні 1922 р., Головою якої є Аббас паша ель СААД.

Значніші міста: АЛЕП, ТРИПОЛІС /порт/, 60.000 мешк.

II. ДЕРЖАВА ДАМАСЬКА із столицею Дамаском /500.000 мешк./ і містами ХОМО /160.000 мешк./, ХАМА /60.000 мешк./

На чолі стоїть генерал-губернатор ХАКІ бей ель АЗМ. При ньому Делегація Високого Комісаріату.

III. ДЕРЖАВА АЛЕПСЬКА із столицею АЛЕПО /300.000 мешк./. На чолі французький генерал-губернатор. Тимчасова резиденція Сирійського Федерального Зібрання /див.далі/. Місто АНТІОХІЯ /60.000 мешк./

IV. АВТОНОМНИЙ САНДЖАК АЛЕКСАНДРЕТСЬКИЙ, стол. АЛЕКСАНДРЕТТА на півночі Сирії /30.000 мешк./. На чолі Муніципалітета і Муніципальна Рада. Французька Делегація також існує.

V. АВТОНОМНА ТЕРИТОРІЯ АЛАЛУІТІВ, стол. ДАТАКІЕ /порт на Середземному морі/, 100.000 мешк. Французький військовий генерал-губернатор на чолі.

VI. КНЯЗІВСТВО ДРУЗЬКЕ, /Джебель ель Друз/ в т.зв. ГАУРАНІ на півдні, стоїть тисяч населення взагалі. Належать до друзької національності і віри. Еміром був призначений СЕЛІМ СУЛТАН паша ель АТРАШ, але його скасовано за злочинні випадки супроти французької влади.

В місяці липні минулого року Держави Алепська, Алалуїтська та Дамаська були об'єднані в т.зв. Сирійську Федерацію з Федеральною Радою на чолі. Головою Ради було обрано п.СУБХІ бей БАРАКАТІ з Алепо. Тимчасово це місто було призначено столицею Федерації. Але на протязі кількох місяців з огляду на небезпеку з приводу периферичної ситуації міста столиця була перенесена до Дамаску. В зв'язку з вищезазначеними реформами всі ці держави втратили власну і окрему державну організацію, себ-те Міністерства, посади генгубер. і т.ин., і з січня 1923 р. існують як звичайні вілайети якими вони були за часи турецького панування, але назву свою всі держави залишили. Кожна має свій окремий прапор, звичайно французький з деякими елементами в середньому полі: напр. Держава Ливанська має кедрове дерево, Алалуїтська - оливкове, а Дамаська в блакитному полі - срібне сонце. Прапор усієї Федерації - біло-зелений. Всі вищезазначені Держави не мають права закордонних зносин, яке належить до Високого Комісаріату. На об'єднаній таким способом території знаходиться коло 20.000 франц.війська, якого окремі відділи розташовані в більш менш значних стратегічних пунктах, головним чином біля північного кордону. Поруч з тим мається в Дамасці місцеве військо так. зв. Сирійський легіон з франц.інструкторами. Його численність досягає 6.500 чел.

Сирія і Ливан мають більш як 3 мільони населення. Більш коло-мусульманського закону, головним чином суніти.

Що до християнських ісповідань, то вони складають більш третини всього населення, поділяючися на 4 головні галузі: 1. ливанські мароніти, 2. греко-католики, 3. греко-ортодокси, чи мелхити право славні і 4. несторіане чи халдеї.

Крім того треба зазначити численних вірмен більш ніж 100 тис головним чином біженців з Анатолії, сиріян, латинян, протестантів різних сект. Жидів майже немає.

Взагалі налічується 29 рас та релігій. В межах Великого Ливану християне ідуть поруч з магометанами. В державах Дамаській і Алепській перевагу мають магометане. Що державється Алаудітів, то їхня релігія в дещо цілком окреме: галузь еретиків-мухамедан з деякими відміннями, котрі свідчать про спогадки колишнього культу Діани.

Також і Друзі є еретики мухамедане.

Релігійні суперечки та сутички - саме ординарне явище. Кожна релігійна суспільність живе окремо, навіть політичні гососування переводяться на підставі релігійних курій.

-----oOo-----

ГОСПОДАРСЬКІ УМОВИ.

Сирія є країною без економічного будучого, позаяк розвитку її індустрії перешкоджає відсутність палива: дров взагалі немає за браком лісів, земляного вугілля на терені Сирії теж не знаходиться, а так саме і інших мінеральних ресурсів. Тому не можна нічого казати про фабрики та заводи, котрих нема.

Існуючі на залізницях тарифи неімовірно високі /напр. білет III кл. од Дамаска до Бейрута коштує 2 1/2 сир. фунта, себ-то 50 фр. франків за 150 кілом./

Таке становище значно відбивається на торговельних зносинах з закордонними ринками.

Більшість товарів взагалі імпортована з Німеччини і імпорт значно перевищає експорт: напр. в 1921 р., згідно офіційній статистиці м. Бейрут порт імпортував на 500.000.000 франків, і тільки на 27.000.000 франків експортував, себ-то 6% імпорту, річ майже катастрофічна для місцевих фінансистів.

Найголовнішими ресурсами країни є хліборобство, садівництво та повководство, але умови в яких переводиться експлоатація землі мають характер ще біблійських часів і поки що не було жито ніяких заходів ще до удвоєнення цих засобів.

З доданої при цьому картки можливо досить виразно бачити, які ці засоби: пара волів та дерев'яна соха, навіть замість волів іноді тягнуть плуг люде.

Уся площа гідної для експлоатації землі займає мільони гектарів, але з них тільки коло 1 мільона обробленої, позаяк не завжди можливо воду для культури.

Більшість хліборобів є фермерами: звичайно землевласник постарчає насіння та гроші, з свого боку фермер дає волів та робочу силу.

Після врожаю збіжжя поділяється в пропорції од 1/4 до 3/4 на користь землевласникові, згідно з умовами.

Ці умови остільки своєрідні і тяжкі, що є неможливою річчю пристосувати деякі іноземні елементи для хліборобської праці на терені Федерації.

До цього треба додати, що тубольці дуже вороже відносяться до усяких спробунків чужинців зайнятися хліборобством на їх терені.

ВАЛЮТНИЙ СТАН

24

Негальною одиницею є т.зв.паперовий сирійський фунт, рівнозначний з 20 французькими франками, поділений на 100 сирійських піастрів, так що кожні 20 сирійських піастрів складають 1 сир.пиастр.

Ці банкноти емісії Сирійського Банку і забезпечені державними французькими паперами та облігаціями спеціального конто в Парижі. Сирійський фунти ходять нарівні з франками, і курс їх цілком залежить від цих останніх.

В сучасний мент курс дуже низький, але має тенденцію до підвищення.

Поруч з цими білетами Внутрішня Сирія, особливо Сирійська Федерація, взагалі вживає старих турецьких грошей: золоті турецькі фунти і срібні турецькі меджидіі, в котрих рахують 25 срібних піастрів, а також золоті французькі луїдори, так звані тут "наполеони".

Курс їх такий: I тур.фунт - /8.75 зол.рублів/
коє II сер.меджидіів /1.60 сер.ріблів/
I наполеон - коє II сер.меджидіів.

Зразок місцевої котирувки за перші дні місяця лютого:

Египетський фунт	371	-	80	сир. пиастрів.
Англійський фунт /папер./	382	-	50	" "
Долар	77	-	925	" "
Нім.марка ...	00	-	375	" "
Турецький зол.фунт	335	-		" "
Турецька папер.ліра	46	-	50	" "
Зол.Наполеон	291	-		" "
Меджидіі	30	-		" "

В Дамасці майже виключно вживається золото та срібляна монета але усі урядові платні видаються і отримуються в сирійських фунтах базуючись на особливому сталому курсі. З цієї операції уряд звичайно має профіт в 100%.

Таке валютне становище є значною перешкодою для розвинення торговельних зносин.

-----00-----

О К Р Е М І У В А Г И .

Тепер вважаю необхідним подати тут деякі уваги відносно міст Сирії де перебуває більшість українських емігрантів і які умови існування та перспективи їх.

Найбільш визначним пунктом української еміграції без сумніву є місто Бейрут, особливо з часу останніх подій у Царьгороді.

А ще не маю певних інформацій відносно сучасного стану, але в місяці квітні минулого року в Бейруті було занадто 100 українців, з котрих більшість визнає собі громадянами УНР.

Вони належали до усіх верств громадського суспільства здебільшого хліборобів та інтелігентів.

Ніяких організацій між ними не було, позаяк їх взагалі в Сирії не має і не існує.

Усі ці емігранти знаходилися і знаходяться у дуже скрутному і безпорадному становищі, за певним браком деяких посад чи заробітка, позаяк усі нечисленні посади для інтелігентів були вже заняті, що ж торкається до чорноробчої праці, то вона для українців взагалі неможлива, позаяк усі ці "ампуа" заняті вірменами-біженцями з Анатолії, котрі в превеликій кількості перебувають в Сирії і працюють 13 годин у добу за дуже низьку платню, одержуючи 25-30 сир.пиастрів щоденно.

Зприведу цих обставин більшість українських емігрантів прямо таки бідує, мешкаючи на херах церкви св.Дмитра, з дружинами й дітьми інші містяться в т.зв. "Русском Домі" де склався десять кріпкий укр.гурток, здебільшого з хліборобів та студентів.

28

Всі висловлювали великий жаль з приводу браку укр. літератури та відповідної інформації, рівночасно з бажанням мати в Сирії представника УНР.

Більшість біженців утримується з коштів арабських православних громадян та Антіохійського Патріарха Григорія IV, але православні араби народ бідний і самі прямують емігрувати до Америки, як і взагалі Сирійці.

Де які нечисленні емігранти мають посади у французів, як шофери, коммі, топографи і т.д., але досить непевні, позаяк усюди проводиться тепер страшне скорочення штатів та звільнення з посад не тільки емігрантів, але і сирійців і самих французів.

Більш певні посади є тільки в арабських школах й виключно навчителів французької мови з дипломами відповідних установ, але таких посад вільних вже немає з приводу невеликої кількості православних шкіл.

и Загальне становище в Дамасці відрізняється від Бейрутського тільки тим, що кількість укр. громадян не перевищає 25-30 осіб, але це найбільша пропорціонально частина емігрантів, котрих тут налічується коло 60.

Православні араби також підтримують цих емігрантів та їх більш щасливі компатріоти, котрі мають де-які посади головним чином педагогічні.

Взагалі треба зауважити, що єдина галузь фахівців змогли би вшукати собі працю або посаду - це вчителі добре знаючі франц. мову, без котрої тут навіть арабам важко працювати.

Українські ж емігранти в більшості не володіють цією мовою, що збавляє їх можливості одержати відповідну працю.

Тому то й всі біженці прибувши до Дамаску повернулися до Бейруту, але і там становище не ліпше.

Вищезазначені обставини були причиною тому, що в Дамасці залишився більш певний та освічений укр. елемент, але і він зовсім незорганізований.

Одержання Вашого поважаного листа зробило на всіх величезне враження: всі просили мене скористуватися цією нагодою моєї відповіді, щоби привітати уряд УНР, висловлюючи щире бажання не забувати їх в цій далекій і чужій країні.

Крім того деяка кількість українців, не перевищаючи 10-15-25 мешкає в Антіохії, Триполі і Александретті та Алеппо.

З вищенаведених відомостей видно, що політичні поведарські та життєві умови в Сирії такі, що для українців-емігрантів неможливо одержати якусь більшість відповідну посаду, особливо після панічного руху усіх біженців з Царьгороду. На превеликий жаль треба констатувати, що більшість їх є елемент взагалі нездатний ні до якої праці інтелектуальної, а так само і фізичної.

Буде би небезпечною радити громадянам УНР емігрувати до такого краю як Сирія, котра не може прогедувати власного свого населення, тим більше, що існуючі тут організації допомоги біженцям мають цілком випадковий, тимчасовий характер, що місцеве населення дивиться на кожного європейця як на об'єкт для експлеатації і що арабська мова з приводу її труднощів є неімовірною перешкодою для усталення перозуміння проміж місцевими населенням та еміграантами.

Також і умови життя остільки своєрідні, чисто орієнтальні, що не може євросець може їх переносити.

Дамаск, 7-го Лютого 1923 р.

ОЛЕКСА БОГОЛОБСЬКИЙ /в.р./

З оригіналом згідно:

М. К. Савченко
Начальник Дипломатичного Відділу.